

1. DE PSALMEN - inleiding

De Psalmen, een verzameling van 150 poëtische liederen en gebeden, nemen een belangrijke plaats in in de Bijbel. Deze spirituele liederen, toegeschreven aan verschillende auteurs, (Koning David, Asaf - de koorleider van de tempel, de zonen van Korach, en ook Salomo) vertolken de diepste menselijke emoties en de zoektocht naar God in diverse levensomstandigheden. De Psalmen zijn als een spiegel van de menselijke ziel, waarin vreugde en verdriet, angst en vertrouwen, révolte en dankbaarheid, lofprijzing en berouw allemaal een plaats vinden. Het hoeft niet te verbazen dat de psalmen een grote rol hebben gespeeld in de Joodse en christelijke gemeenschappen. Ze waren niet alleen als een hulpmiddel bij aanbidding in de tempel, maar ook een bron van troost en leiding voor gelovigen in hun dagelijkse leven.

In de Hebreeuwse Schrift wordt de verzameling Psalmen 'TEHILLIM' genoemd. Dit is afgeleid van het werkwoord **HALLAL**, dat loven, lofprijzen betekent (daar komt ons woord HALLELUJA vandaan - Loof de Heer). De christelijke traditie spreekt over **PSALMOI** – liederen die begeleid werden op de psalterion, een snaarinstrument. In het Hebreeuws wordt zo'n lied MIZMOR genoemd (57 Psalmen beginnen met 'een psalm van'... (mizmor)).

Sommige psalmen zijn ongetwijfeld zeer oud, andere dateren uit de Perzische tijd tot zelfs 3de eeuw v. C. Allemaal werden ze opgenomen in het liturgische gezangen- en gebedenboek van de Tweede Tempel.

Soorten:

De Psalmen kunnen worden onderverdeeld in verschillende categorieën: lofpsalmen, smeekbeden, dankzeggingen, koningspsalmen, wijsheidpsalmen, boete- en klaagpsalmen en zelfs wraak- en vloekpsalmen. Elke categorie weerspiegelt verschillende aspecten van het menselijk bestaan en biedt een raamwerk voor het uiten van geloof en afhankelijkheid van God.

Deze liederen brengen niet alleen de grootheid van God (als schepper, koning en verlosser) tot uiting, maar ook de menselijke gebrokenheid en de behoefte aan verlossing. Ze getuigen van het verbond tussen God en zijn volk, van zijn genade en barmhartigheid, en van de hoop op een toekomstige Messias.

Heel wat Psalmen zijn geschreven in (ook voor en over) verschillende specifieke omstandigheden. Verschillende thema's komen aan bod: koning, wijsheid, wet, Sion, balingschap, tegenspoed en gevaar, lessen uit de geschiedenis...

*57 psalmen worden 'MIZMOR' genoemd
30 keer wordt het woord SHIR, lied, gebruikt.
15 keer komt de uitdrukking 'lied voor de opgang' voor, meestal vertaald als pelgrimslied (gezongen tijdens de reis naar Jeruzalem voor de grote feesten)
13 keer gaat het om een MASKIL: gedicht, leerdicht
6 psalmen zijn een MAKTAM, een hymne
5 psalmen zijn een TEFILLA, een gebed
1 psalm wordt expliciet een SHYGGAYON genoemd, een klacht.*

Belang

In de loop van de geschiedenis hebben de Psalmen een diepgaande invloed gehad op zowel Joodse als christelijke erediensten. Ze zijn een bron van inspiratie geweest voor talloze hymnen en gebeden.

De Psalmen hebben een tijdloze relevantie behouden, omdat ze de volheid van de menselijke emotie en de relatie met God weerspiegelen. Voor vele gelovigen doorheen de tijden en over de hele wereld waren (en zijn) ze een bron van troost, leiding en inspiratie. De Psalmen nodigen lezers uit om diep na te denken over hun eigen spirituele reis en om zich te verbinden met de eeuwenoude zoektocht naar betekenis en verbondenheid met God.

Het boek der Psalmen bevindt zich midden in onze Bijbel. Luther noemde het 'de kleine Bijbel in de Bijbel', een *chiridium* of handboek voor het christelijke leven.

- In het N.T. zijn 126 letterlijke citaten van psalmen te vinden. Reken je hierbij de meer onrechtstreekse allusies, dan kom je aan zo'n 400 (= 50% van O.T.-citaten!)
- Jezus zong ze (Marc 14.26 → De Halle: 113-118 + 136)
- Jezus eigende ze zich toe (Marc 15.34 → Ps 22)
- Jezus mediteerde ze (Luc 24.44)

"Wil je de Heilige Christelijke Kerk beschreven zien in een klein tableau met levendige vormen en kleuren? Contempleer het psalmenboek! Het is voor u als een fijne spiegel van de christenheid, precies en helder. Ge zult er uzelf in ontdekken, alsook het ware 'nosce te ipsum' – 'ken jezelf', en uiteindelijk zult gij God zelf ontwaren en al zijn schepselen." (Luther)

Onderverdeling

In de traditionele indeling van het boek Psalmen worden de psalmen verdeeld in vijf boeken of bundels (dit zou in parallel kunnen zijn met de Pentateuch, de vijf boeken van Mozes). Elk boek heeft zijn eigen karakter en thematische focus en wordt afgesloten met een lofprijzing en een bevestiging door het woord 'AMEN' (41:13; 72:19; 89:52; 106:48). Het laatste boek eindigt met een magistrale lofpsalm: 150:1 Halleluja – hallelu Yah / v. 6 !

1. **Boek 1 (1-41):** Dit boek opent met de welbekende "zaligsprekingen" en bevat een verscheidenheid aan psalmen, waaronder lofliederen, smeekbeden, en wijsheidspsalmen. Het eindigt met een reeks psalmen die Davids smeekbeden en vertrouwen in God benadrukken. Een soort rode draad is het contrast tussen goddelozen en vromen (dit komt overeen met twee wegen, twee manieren van leven – zie Ps 1). JHWH maakt het verschil.
2. **Boek 2 (42-72):** Hier vind je de 'kreet van de banneling' (soms opgesloten in eigen schuld – zie Ps 51), smeekbeden om Gods hulp, maar ook het verlangen en het vertrouwen dat de nacht zal wijken.
3. **Boek 3 (73-89):** In deze bundel denkt de psalmist na over **Gods handelen in de wereld en in de geschiedenis** (uittocht, woestijn, opstand, uitverkiezing van Juda en David, ...). In deze bundel staat Psalm 78 centraal (de les der geschiedenis).
4. **Boek 4 (90-106):** De pijn is voorbij, overstegen: **de gelovige ervaart bevrijding en kan 'binnengaan in vreugde'**. Gods macht en heerlijkheid, zijn genade en trouw worden benadrukt.
5. **Boek 5 (107-150):** Hier is **bevrijding en verlossing** een sterk thema. De **bedevaartpsalmen of pelgrimsliederen** (nemen een belangrijke plaats in (120-134). De Hebreeuwse naam is 'liederen van de opgang'. Ze werden gezongen of gereciteerd door gelovigen die optrokken naar Jeruzalem om daar de tempel te bezoeken. Dit gebeurde tijdens de jaarlijkse feesten (vooral het Pesach feest, feest van de bevrijding). Onder andere deze accenten komen voor in deze psalmen: Gods bescherming, zorg en begeleiding;

gebed om vrede en zegen (voor de gelovige, voor Jeruzalem en het volk); eenheid en broederschap (zie Ps 133: Hine ma Tov: "Zie, hoe goed en hoe liefelijk is het dat broeders ook eensgezind samenwonen!")

De onderverdeling in 5 bundels kan ook wijzen op de verschillende etappes in de geschiedenis van Israël, te beginnen bij koning David, het einde van de heerschappij van de koningen, de Babylonische ballingschap, de terugkeer naar het land en het herstel van stad en tempel.

Literaire genre - vormkenmerken

De psalmen zijn liederen, gedichten, gebeden. Elk vers in een psalm is zorgvuldig geconstrueerd met aandacht voor ritme, parallelisme (de tweede regel herhaalt, contrasteert met of vult aan wat in de eerste regel wordt gezegd) en herhaling. De taal is beeldrijk en poëtisch, opgebouwd uit versregels, strofen en refreinen. Sommige psalmen zijn acrostichons (opgebouwd volgens het Hebreeuwse alfabet; bv. Psalm 119). Bij sommige psalmen merk je duidelijk dat ze bedoeld waren voor liturgisch gebruik (zingen, reciteren, alternatief reciteren, ...).

Hoe psalmen lezen en gebruiken

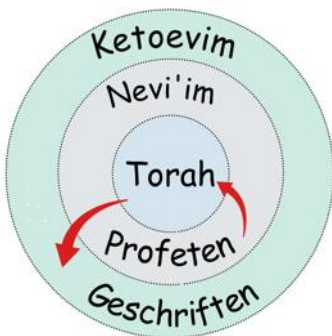
Bij het lezen en gebruiken van de Psalmen zijn er enkele belangrijke overwegingen waarmee je best rekening houdt om de rijke betekenis en spirituele diepgang van deze teksten ten volle te begrijpen en te waarderen, en ook om enkele valkuilen te vermijden.

1. **Literair genre en poëtische karakter:** De Psalmen zijn poëtische teksten en moeten als zodanig worden gelezen (geen wetteksten, geen geschiedkundige teksten, geen theologische of leerstellige teksten).
2. **Historische context:** Het is belangrijk om rekening te houden met de historische context van elke psalm. Veel psalmen zijn verbonden met specifieke gebeurtenissen in de geschiedenis van het volk Israël en met persoonlijke ervaringen van de auteurs (zoals David). Het uit de context halen van een vers of hele psalm kan leiden tot verkeerde interpretaties en toepassingen.
3. **Persoonlijke betekenis:** Heel wat psalmen hebben een persoonlijke dimensie. Op een vaak indringende manier geven de auteurs uiting aan hun diepste (persoonlijke of collectieve) emoties, zowel positieve als negatieve. Vaak kunnen lezers zich identificeren met bepaalde emoties en ervaringen van de psalmist en hun eigen gevoelens van vreugde, verdriet, angst en dankbaarheid in de context van hun relatie met God plaat-

sen. Houd er wel rekening mee dat ieder individu een psalm anders kan ervaren, afhankelijk van de eigen ervaringen.

Sommige psalmen bevatten hele intense emoties, waaronder boosheid, wraakzucht en verdriet. Het is belangrijk om deze teksten met gevoeligheid en gezond verstand te benaderen en ze niet te gebruiken om negatieve emoties of vijandigheid te rechtvaardigen.

4. **Gebed en spiritualiteit:** Veel psalmen zijn gebeden. Bidden is niet voor iedereen even evident. Lezers kunnen de Psalmen gebruiken als een gids voor persoonlijk gebed en spirituele reflectie. Ze kunnen helpen om voor God uiting te geven aan je eigen geloof, ervaringen en emoties.
5. **Christologische Perspectieven:** Christenen kunnen de Psalmen lezen met het oog op christologische interpretatie, waarbij ze kijken naar hoe bepaalde psalmen kunnen toegepast worden op het leven, het lijden en de opstanding van Jezus Christus. Dit betekent echter niet dat het 'profetieën' zouden zijn. Stop geen zaken in de tekst die er eigenlijk niet in zitten. Meestal is de psalm eerst van toepassing op de koning of het volk van Israël.
6. **Hermeneutische nederigheid:** Het erkennen van de diversiteit aan interpretaties en het feit dat sommige psalmen gelaagd en diep symbolisch kunnen zijn, is van belang. Gebruik psalmen niet zomaar om theologische of leerstellige constructies op te bouwen of te bevestigen. Misbruik verzen uit de psalmen niet om een bepaalde agenda te ondersteunen of om eigen overtuigingen te rechtvaardigen (zie bv hoe in Mat 4:6 de 'satan' psalmverzen citeert om Jezus op het verkeerde been te zetten. Jezus reageert met verzen uit de kern van de Schrift, nl. de Torah,). Het is belangrijk om de integriteit van de tekst te behouden en niet selectief te citeren om persoonlijke opvattingen te bevestigen.

De psalmen maken deel uit van de Ketoevim of Geschriften.

De Torah is de kern van de Schrift.

De Nébi'im of Profeten proberen het volk terug te brengen naar deze basis van Gods openbaring.

De Ketoevim of Geschriften (zoals de Psalmen) zijn overdenkingen en ontboezemingen vertrekkend van de Torah, die een plaats kreeg in het dagelijkse leven.

In het Nieuwe Testament zijn het de evangelieën die de kern uitmaken. De brieven van de apostelen zijn concrete toepassingen van de evangelieboodschap, veelal in specifieke situaties.

1. Het lijkt ons goed om aan het begin van dit nieuwe kwartaal over de Psalmen een open rondetafelgesprek te hebben:

- Lees je vaak in de Psalmen? Waarom wel / niet?
  - Heb je een lievelingspsalm (of lievelingsverzen)? Wat spreekt er jou in aan?
  - Zijn er psalmen waar je het eerder moeilijk mee hebt? Waarom?
  - Helpt het lezen in de psalmen jou bij het bidden en/of mediteren? Ervaar je ze als verrijkend voor je geestelijk leven? Helpen psalmen jou soms om je gedachten te ordenen of te veranderen?
  - Welke eigen emoties zijn voor jou herkenbaar in de psalmen? Helpen de psalmen jou om die emoties te uiten en/of te verwerken? Voorbeelden?
  - Vind je het goed dat zowel vreugde als verdriet, vertwijfeling en vertrouwen, angst en hoop verwoord worden in de psalmen? Waarom wel/niet? Heb je zelf al bemoediging of troost gevonden in de psalmen?
  - Wat te denken van emoties als woede en wraak die in sommige psalmen prominent aanwezig zijn?
2. Je zou een korte psalm (of een strofe) kunnen uitprinten en uitdelen, en vragen om die enkele verzen te verwoorden in eigen woorden (of aan te passen rekening houdend met de eigen ervaringen). De groepsleden kunnen ook de sabbat vóór het gesprek een bepaalde emotie toegewezen krijgen (vreugde, verdriet, angst, woede, opstandigheid, dankbaarheid, ...) om daarrond dan een korte psalm te schrijven die dan met elkaar kan gedeeld worden.
  3. Heb je het al meegemaakt dat bepaalde psalmen of psalmverzen gebruikt werden op een volgens jou foute manier? Kun je daar iets over vertellen?

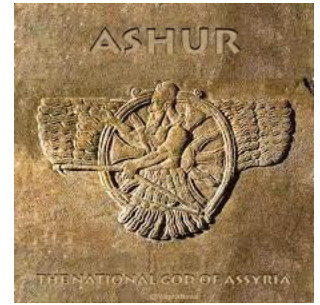

NOTA

Psalmen waren geen exclusiviteit van Israël. Hieronder twee voorbeelden uit de Assyrische en de Egyptische literatuur:

De hymne van Assurbanipal voor Assur

U die in grootheid allen overtreft, koning van de goden, alwijze, meest eerbiedwaardige, god van de goden, wiens besluiten vaststaan! Assur, heer die in grootheid allen overtreft, alwijze, meest eerbiedwaardige god van de goden, wiens besluiten vaststaan! Ik wil Assur prijzen, de ongekend sterke, de koning van de goden, de heer van de landen, ja, ik wil zijn grootheid prijzen, zijn naam lofzingen. Ik wil de roem van Assur bezingen, zijn naam wil ik prijzen, ik wil de lof bezingen van de god die troont in zijn heilige tempel! (...) Ik wil de heerschappij van Assur bezingen voor eeuwig, hij, de verstandige, rijk aan inzicht, de wijze van de goden, de nobele, schepper van de schepselen van hemel en aarde.

Hymne voor Aton (de zonnegod)

(vertoont sterke gelijkenissen met Psalm 104)

'Hoe talrijk zijn uw werken, het is te veel om te zien.

Enige god van wie geen ander is buiten hem.

U hebt de aarde geschapen zoals u dat wenste.'

U was alleen met de mensen, alle vee en kleinvee, al wat op de aarde is en op poten loopt en dat wat in het luchtruim vliegt met hun vleugels.

Het land van Khor en Kush, het land van Egypte.

De landen van Khor en Kush, het land van Egypte.

Je zet elk mens op zijn plaats

U voldoet aan hun behoeften, ieder heeft zijn eten,

U berekent de duur van hun leven.

Hun tongen verschillen in taal, dus ook hun karakters;

Hun huiden zijn anders om mensen te onderscheiden.

...

Je bent in mijn hart,

Er is niemand die jou kent

Behalve uw zoon, Neferjeperura, de enige van Ra,

Aan wie je je paden en je kracht hebt getoond.